

**COMUNITA' DI LAVORO ALPE ADRIA
PRESIDENZA DELLA REGIONE VENETO 2001 – 2002**

Atlante statistico di Alpe Adria

19 Novembre 2002

Presentazione

La Comunità di Lavoro Alpe Adria, prossima a compiere i venticinque anni dalla fondazione, avverte l'esigenza di aggiornare gli obiettivi a lungo termine della sua cooperazione.

Per questo, durante il biennio di presidenza della Regione Veneto 2001-2002, ha elaborato le proprie *Linee Guida nell'Europa degli anni 2000*.

Le regioni di Alpe Adria, poste in un complesso crocevia dell'integrazione europea, costituiscono uno straordinario punto d'incontro di popoli, lingue, culture e comunità.

Questo incontro impegna a sostenere il cammino nell'Unione Europea con il miglioramento della coesione economica e sociale.

Il presente *Atlante statistico* documenta, con il maggiore aggiornamento di dati risultato possibile, le molteplici e diverse realtà riscontrabili nel territorio di Alpe Adria.

Le regioni e le istituzioni che compongono la Comunità mirano a ridurre squilibri e disparità, ad avvicinare i tenori di vita esistenti tra le popolazioni.

Tali obiettivi richiedono elementi concreti di conoscenza: l'*Atlante statistico* offre un supporto a questo impegno.

Giancarlo Galan
Presidente della Regione Veneto
e della Comunità di Alpe Adria

Venezia, 19 novembre 2002

Einleitung

Die Arbeitsgemeinschaft Alpen-Adria, die bald ihr 25-jähriges Bestandsjubiläum feiern wird, ist derzeit im Begriff ihre langfristigen Kooperationsziele neu zu definieren.

Zu diesem Zweck wurde während des Vorsitzbienniums der Region Venetien, in den Jahren 2001-2002 ein *Leitbild im Europa des dritten Jahrtausends* ausgearbeitet.

Die Alpen-Adria-Länder befinden sich an einer überaus komplexen Schnittstelle der europäischen Integration, wo verschiedene Völker, Sprachen, Kulturen und Gemeinschaften aufeinander treffen.

Daraus erwächst der Wille einen gemeinsamen Weg nach Europa zu finden und sich für die wirtschaftliche und soziale Kohäsion einzusetzen.

Der vorliegende *Statistikatlas* mit den aktuellsten derzeit verfügbaren Daten liefert ein Bild der Vielfalt und der unterschiedlichen Gegebenheiten im Alpen-Adria Raum.

Die Regionen und Institutionen, aus welchen die Arbeitsgemeinschaft besteht, bemühen sich um eine Reduktion des bestehenden Ungleichgewichts und der Unterschiede im Lebensstandard der Bevölkerung der einzelnen Regionen.

Zur Erreichung dieses Ziels ist die genaue Kenntnis der konkreten Gegebenheiten unabdingbar. Der *Statistikatlas* liefert dafür eine Grundlage.

Giancarlo Galan
Präsident der Region Venetien
und der Arbeitsgemeinschaft Alpen-Adria

Venedig, 19. November 2002

Prezentacija

Radna zajednica Alpe-Jadran, koja će uskoro navršiti dvadeset pet godina od osnivanja, osjeća potrebu za osuvremenjivanjem dugoročnih ciljeva svoje suradnje.

Stoga je, za vrijeme dvogodišnja predsjedanja regije Veneto 2001-2002., pripremila svoje *Smjernice u Europi u 21. stoljeću*.

Clanice RZ Alpe-Jadran, smještena na složenom raskrižju europskih integracija, predstavljaju izvanrednu točku susreta naroda, jezika, kultura i zajednica.

Ovaj susret nas obvezuje da razvoj u Europskoj uniji podupremo pospješivanjem ekonomske i socijalne kohezije.

Ovaj *Statistički atlas*, objavljujući podatke koje su u najvećoj mogućoj mjeri ažurirani, svjedoci o postojanju brojnih i različitih situacija na području RZ Alpe-Jadran.

Clanice i vlade koje čine Radnu zajednicu teže smanjenju neravnoteža i raznorodnosti, približavanju različitih životnih standarda stanovništva.

Ovi ciljevi zahtijevaju konkretne elemente i podatke: *Statistički atlas* nudi potporu ovom zauzimanju.

Giancarlo Galan
Predsjednik regije Veneto
i predsjedatelj RZ Alpe-Jadran

Venezia, 19. studenoga 2002.

Bemutatósa

Az Alpok Adria Munkaközösség, mely közel áll huszonötödik évfordulójához, szükségét érzi megújítani hosszútávú együttműködési célkitűzésit.

Ezért, kidolgozta Veneto Tartomány 2001-2002 közötti kétéves Elnökségi ciklus alatt, saját *Jövo képét a 21 századi Európában*.

Az Európai integráció összetett keresztútján elhelyezkedő Alpok-Adria tartományok, rendkívüli találkozó pontot képeznek népek, nyelvek, kultúrák, és közösségek számára.

E találkozás, elkötelez minket az Európai Unióval való együttthaladás támogatására, javítva a gazdasági és a társadalmi kohéziót.

Jelen *Statisztikai Atlasz*, a lehetségesnek bizonyult legfrissebb adatokkal dokumentálja az Alpok-Adria területén fellelhető sokszínű, eltérő valóságot.

A Munkaközösséget alkotó régiók és intézményeik arra törekednek, hogy csökkentsék a különbségeket és az egyensúly hiányt, továbbá közelíteni szeretnék a lakosság eltérő életszínvonalát.

Ezen célok megkövetelik az ismeret konkrét elemeit: A *Statisztikai Atlasz* e tevékenységekhez kíván támogatást nyújtani.

Giancarlo Galan
Veneto Tartomány
és az Alpok-Adria Munkaközösség
Elnöke

Velence, 2002 november 19.

Predstavitev

Delovna skupnost Alpe-Jadran, ki bo v kratkem dosegla petindvajsetletnico ustanovitve, cuti potrebo po ažuriranju dolgoročnih ciljev te oblike sodelovanja.

Prav zato je v času predsedovanja regije Veneto v dveletnem obdobju 2001-2002 izdelala svoje »Smernice v Evropi v 21. stoletju«.

Clanice Alpe-Jadrana, ki ležijo na kompleksnem križpotju evropske integracije, predstavljajo izredno stičišče ljudstev, jezikov, kultur in skupnosti.

To dejstvo jih zavezuje, da podprejo razvoj Evropske unije tudi z izboljševanjem gospodarske in socialne kohezije.

Ta Statistčni atlas s svojim najboljšim možnim ažuriranjem podatkov prikazuje vse raznolike in različne stvarnosti, ki obstajajo na območju Alpe-Jadrana.

Regije in institucije, ki sestavljajo Delovno skupnost, si prizadevajo za zmanjševanje neravnovesij in razlik ter za izravnavanje življenjskih pogojev prebivalstva.

Za doseganje teh ciljev so potrebni konkretni elementi medsebojnega poznavanja: Statistčni atlas predstavlja pripomoček pri teh prizadevanjih.

Giancarlo Galan

Predsednik regije Veneto in

predsedujoci Delovne skupnosti Alpe-Jadran

Benetke, 19. novembra 2002

Foreword

The Alps-Adria Working Community is close to celebrating its 25th anniversary and feels the need to update its long-term co-operation objectives. That is why - during its two-year presidency - the Veneto Region has prepared the *Alps-Adria Guidelines in the Europe beyond the year 2000*.

At the crossroads of European integration the Alps-Adriatic Regions are an extraordinary meeting place of peoples, languages, cultures and communities committed to proceed in the European Union path through the improvement of their economic and social cohesion.

This Statistical Atlas records the diversity and the multiplicity of circumstances in Alps-Adria with the most recently available data.

The Regions and the institutions making up the Community wish to reduce imbalances and inequalities aiming at more homogeneous standards of living.

Pursuing these objectives needs concrete evidence: the Statistical Atlas offers invaluable support to such commitment.

Giancarlo Galan

President of the Veneto Region

and of the Alps-Adria Community

Venice, 19th November 2002

Nota Metodologica

Obiettivo dello studio è rispondere alle esigenze conoscitive della Comunità di lavoro Alpe Adria sulle analogie, le omogeneità, le differenze e le specificità delle regioni che la compongono. La ricerca dei dati statistici, la scelta degli indicatori e la definizione della metodologia impiegata sono state effettuate dall'Unità di Progetto Statistica della Regione Veneto, utilizzando la produzione statistica delle seguenti fonti:

1. Uffici di statistica nazionali e comunitario (Eurostat)
2. Uffici di statistica regionali
3. Altri enti amministrativi

Lo studio è nato da un'iniziativa della Regione Veneto e, anche se non si è costituito un formale tavolo di lavoro, tutte le regioni di Alpe Adria hanno contribuito alla sua realizzazione mediante la fornitura di materiale statistico, la revisione, la correzione e l'aggiornamento delle tabelle statistiche predisposte. Un prezioso aiuto è stato fornito dall'Ustat (Canton Ticino), Crostat (Croazia), dall'NSO (Slovenia), dai dipartimenti statistici dell'Alta Austria, Burgenland, Carinzia e della Stiria, dal KSH della contea di Baranya, referente per le cinque contee ungheresi, dal dipartimento di statistica della Baviera, dagli uffici di statistica del Friuli Venezia Giulia, della Lombardia e delle province autonome di Trento e di Bolzano.

La pubblicazione si compone di undici capitoli, ciascuno dei quali corredato di note e definizioni necessarie a verificare la confrontabilità delle informazioni statistiche. Non sempre è stato possibile analizzare particolari fenomeni a causa dell'eccessiva eterogeneità dei dati delle diverse regioni, per questo motivo alcuni argomenti risultano meno ricchi rispetto ad altri o sono rimasti completamente esclusi dalla pubblicazione quale, ad esempio, l'ambiente.

Ogni capitolo, oltre ai dati numerici, riporta grafici e mappe per una lettura più immediata dei fenomeni presi in esame.

Si ritiene che lo studio effettuato possa considerarsi il primo tassello di un processo di costruzione di statistiche comparative regionali oltre frontiera e si auspica che sia da stimolo, per tutti i soggetti coinvolti, per una maggiore attenzione alla problematica della confrontabilità e reperibilità delle statistiche interregionali.

Il Dirigente Regionale dell'Unità di Progetto Statistica

Methodologische Hinweise

Zweck der vorliegenden Studie ist es den Kenntnisstand über die Gemeinsamkeiten sowie Unterschiede und Besonderheiten der Mitgliedsregionen innerhalb der Arbeitsgemeinschaft Alpen-Adria zu verbessern. Die Datenerhebung, die Auswahl der Indikatoren und die Festlegung der methodologischen Vorgangsweise erfolgte durch die Unità di Progetto Statistica der Region Venetien, die vor allem auf drei Datenquellen zurückgreifen konnte:

1. Nationale und supranationale Statistikämter (Eurostat)
2. Regionale Statistikämter
3. Andere Verwaltungsstellen

Die vorliegende Studie entspringt einer Initiative der Region Venetien und, obwohl es sich nicht um ein formelles Projekt handelte, haben alle Alpen-Adria-Regionen einen Beitrag zu ihrer Realisierung geleistet. So waren sie bei der Überprüfung, Korrektur und Aktualisierung der erhobenen Daten behilflich. Einen maßgeblichen Beitrag leisteten insbesondere Ustat (Kanton Tessin), Crostat (Kroatien), NSO (Slowenien), die Statistikabteilungen der Länder Oberösterreich, Burgenland, Kärnten und Steiermark und das KSH des Komitats Baranya (stellvertretend für die fünf ungarischen Komitate, das Bayerische Statistikamt, die Statistikabteilungen der Regionen Friaul-Julisch Venetien und Lombardei sowie der Autonomen Provinzen Trient und Bozen).

Die Publikation besteht aus elf Kapiteln, von welchen jedes einzelne mit Fußnoten, Anmerkungen und Definitionen versehen ist, um die Vergleichbarkeit der statistischen Daten zu gewährleisten. Es war nicht in allen Fällen möglich auf die Besonderheiten der einzelnen Regionen einzugehen; daher wurden die einzelnen Themenbereiche mit einem sehr unterschiedlichen Detailgrad behandelt und einige mussten sogar völlig aus der Publikation ausgeschlossen werden, wie z.B. das Thema Umwelt.

Zudem wurden Graphiken und Karten angefügt, die einen unmittelbaren Überblick über die dargestellten Phänomene liefern.

Diese Studie kann als ein erster Schritt hin zu der Erstellung vergleichbarer, grenzüberschreitender regionaler Statistiken gelten und wir hoffen, dass sie einen Anreiz für alle Betroffenen darstellt, sich in verstärktem Maß mit der Problematik der Vergleichbarkeit und der Verfügbarkeit statistischen Datenmaterials zu befassen.

Der regionale Leiter der Unità di Progetto Statistica

Metodološka Bilješka

Cilj je ove studije odgovoriti na potrebe RZ Alpe-Jadran za stjecanje informacija o analogijama, podudarnostima, razlikama te posebnostima članica. Istraživanje statističkih podataka, odabir pokazatelja i definiranje korištene metodologije obavio je Projektni odjel za statistiku regije Veneto, služeći se statističkom produkcijom iz sljedećih izvora:

1. Nacionalnih ureda za statistiku i europskog ureda (Eurostat)
2. Regionalnih Odjela za statistiku
3. Drugih upravnih odjela

Studija je pokrenuta temeljem inicijative regije Veneto a, premda nije osnovana formalna radna skupina, sve su članice RZ Alpe-Jadran pridonijele njezinoj izradi tako što su nam dostavile statističko gradivo, te provele reviziju, korekciju i ažuriranje pripremljenih statističkih tablica. Dragocjena nam je pomoć došla iz Ustat-a (kanton Ticino), Crostat-a (Hrvatska), NSO-a (Slovenija), te iz statističkih odjela Gornje Austrije, Gradišća, Koruške i Štajerske i KHS-a županije Baranya, koja je djelovala kao povjerenik za pet mađarskih županija, iz Odjela za statistiku Bavarske, iz ureda za statistiku Furlanije-Julijske krajine, Lombardije i autonomnih provincija Trento i Bolzano.

Ova se publikacija sastoji od jedanaest poglavlja, od kojih je svako opremljeno bilješkama i definicijama neophodnim za provjeru usporedivosti statističkih informacija. Nismo uvijek bili u mogućnosti analizirati pojedinačne pojave uslijed prevelike raznorodnosti podataka iz raznih članica, te su iz tog razloga poneke tematike manje obilno obrađene nego druge a poneke su čak potpuno isključene iz publikacije poput, primjerice, okoliša.

Svako poglavlje, osim numeričkih podataka, sadrži grafikone i mape radi što preglednijeg i neposrednijeg uvida u promatrane pojave.

Smatramo kako provedena studija može predstavljati prvi korak u procesu izrade prekograničnih regionalnih komparativnih statistika, te se nadamo da će poslužiti kao poticaj svim sudionicima da obrate veću pozornost pitanjima usporedivosti i dostupnosti regionalnih statistika.

Regionalni načelnik Projektnog odjela za statistiku

Módszertani Megjegyzés

A tanulmány célja az Alpok-Adria Munkaközösség információ-igényét kielégíteni, az azt alkotó régiók analógiái, különbségei, homogeneitása és sajátos tulajdonságai tekintetében. A statisztikai adatok felkutatását, valamint az alkalmazott módszertan kiválasztását Veneto Tartomány Statisztikai Projekt-egysége végezte, az alábbi statisztikai forrásokból merítve:

1. Nemzeti és közösségi statisztikai hivatalok (Eurostat)
2. Regionális statisztikai hivatalok
3. Egyéb közigazgatási intézmények

A tanulmány Veneto Tartomány kezdeményezése alapján indult el és ugyan nem alakult formális munkacsoport, mégis minden Alpok-Adria Tartomány részt vett megvalósításában, statisztikai adatok szolgáltatásával, az elkészített táblázatok áttekintésével és frissítésével. Igen értékes segítséget nyújtottak: Ustat (Ticino Kanton), Crostat (Horvátország), NSO (Szlovénia), valamint Felso Ausztria, Burgenland, Karintia és Steyrmárk statisztikai igazgatóságai, továbbá a Baranya megyei KSH, mely az öt magyar megye tekintetében vállalt referens szerepet, a Bajor Statisztikai Igazgatóság, továbbá Friuli Venezia Giulia és Lombardia tartományi, valamint Trento illetve Bolzano provinciális statisztikai hivatalai.

A kiadvány tizenegy fejezetből áll, mindegyik jegyzetekkel és szükséges definíciókkal kiegészítve annak érdekében, hogy a statisztikai adatok összevethetősége megállapítható legyen. Nem minden esetben vált lehetségessé egyes jelenségek elemzése az egyes régiókból származó adatok túlzott heterogén mivolta miatt, épp ezért egyes témák talán kevésbé kidolgozottak tunhetnek, másokhoz képest, vagy egyenesen kimaradtak a kiadványból, mint például a környezetre vonatkozó.

A számadatokon túl, minden egyes fejezet tartalmaz grafikonokat, térképeket a vizsgált jelenségek közvetlenebb olvasata érdekében.

Úgy véljük, az végzett munka elso mozaikköve lehet egy, a határokon átnyúló, összehasonlító regionális statisztikákat kialakító folyamatnak, bízva abban, hogy ösztönzően hathat az összes résztvevő szakember irányában, annak érdekében, hogy nagyobb figyelemmel legyenek az interregionális statisztikák összevethetőségére, illetve fellelhetőségére.

A Statisztikai Projekt Egység Tartományi Vezetője

Metodološka opomba

Cilj študije je, da bi se odzvali na potrebe po poznavanju Delovne skupnosti Alpe-Jadran glede analogij, homogenosti, razlik in specifičnosti članic, ki jo sestavljajo. Proučitev statističnih podatkov, izbor kazalcev in določitev metodologije je opravila Projektna enota za statistiko regije Veneto, ki je pri tem uporabila statistično gradivo iz naslednjih virov:

1. nacionalnih uradov in uradov Evropske unije za statistiko (Eurostat),
2. statističnih uradov članic,
3. drugih upravnih ustanov.

Študija je nastala na pobudo regije Veneto, in ceprav v ta namen ni bila ustanovljena formalno delovno omizje, so k realizaciji pobude prispevale vse članice DS Alpe-Jadran z zagotavljanjem statističnega gradiva, z revizijo, pregledom in ažuriranjem pripravljenih statističnih tabel. Dragoceno pomoč so zagotovili Ustat (Kanton Ticino), Crostat (Hrvaška), NSO Statistični urad Republike Slovenije, oddelki za statistiko Gornje Avstrije, Gradišanskega, Koroške in Štajerske, KHS županije Baranya v imenu petih madžarskih županij, oddelek za statistiko Bavarske in statistični uradi Furlanije-Juljske krajine, Lombardije ter avtonomnih pokrajin Trento in Bolzano/Bozen.

Publikacijo sestavlja enajst poglavij, ki so opremljena z opombami in definicijami, potrebnimi za preverjanje primerljivosti statističnih informacij. Zaradi prevelike heterogenosti podatkov med različnimi članicami v nekaterih primerih ni bilo mogoče analizirati posebnosti, zato so nekatera področja obdelana manj kot druga ali pa so v celoti izpuščena iz publikacije, na primer področje okolja.

Vsako poglavje vsebuje poleg numeričnih podatkov tudi grafe in karte za cilj bolj neposredno odčitavanje obravnavanih pojavov.

Študija naj bi predstavljala prvi korak v procesu oblikovanja primerljivih statistik članic, segajocih preko meja, težila pa naj bi k spodbujanju vseh sodelujočih subjektov k temu, da bi posvečali večjo pozornost problematiki primerljivosti in dostopnosti medregionalnih statistik.

Regijski vodja Projektna enota za statistiko

Methodological Note

The main purpose of this study is meeting the Alps Adriatic Working Community's needs of learning about the analogies, homogeneities, differences and specificities of the various regions the Community is made up of. The search for statistical data, the choice of the indicators used and the definition of the employed methodology have been carried out by Unità di Progetto Statistica (the Statistics Unit) of the Veneto Region, by using statistical data of the following sources:

1. National and EU statistical Offices (Eurostat)
2. Regional statistical Offices
3. Other administrative bodies

This study is an initiative promoted by the Veneto Region and - even though a formal board has never been set up - all Alps-Adriatic regions have contributed to its realization, by providing us with statistical material and by attending to the revision, correction and updating of the statistical tables we have made.

A precious help has been given by Ustat (Ticino), Crostat (Hrvatska), NSO (Slovenija), by the statistical departments of Oberösterreich, Burgenland, Kärnten and Steiermark, as well as by KSH of Baranya County, which was our "provider" on behalf of the five Hungarian counties, by the statistical department of Bayern and by the statistical offices of Friuli Venezia Giulia, Lombardia and of the autonomous provinces of Trento and Bozen.

The publication consists of eleven chapters and each one has the necessary notes and definitions enabling the comparability of statistical information. It was not always possible to analyse certain phenomena, because of the excessive data heterogeneity of the various regions; on this account some topics result to be less rich in comparison to others or have been totally excluded from publishing, such as environment, for instance.

Each chapter contains not only statistical figures, but also graphs and maps aimed at a quicker comprehension of the phenomena taken into consideration.

We think that this research work can be considered a first step in a process of elaboration of regional statistical data that can be finally compared with the corresponding data of regions belonging to other countries and we also expect this work to be a sort of incentive, for all the regions and statistical offices involved, to pay more attention to the problems of comparability and availability of interregional statistical data.

The Chief of the Regional Statistics Unit

Indice

1 Dati Generali	1
2 Popolazione	5
3 Sanità	25
4 Infrastrutture di trasporto e mobilità	37
5 Lavoro	51
6 Agricoltura	63
7 Industria ed energia	71
8 Turismo	81
9 Commercio con l'estero	93
10 Prodotto Interno Lordo	103
11 Ricerca e sviluppo	111

Fonti

ACI Automobile Club d'Italia – Roma, Italia
ANAS Ente nazionale per le strade – Roma, Italia
ASTAT Istituto provinciale di statistica – Bolzano, Italia
Aviation Civile Suisse, Svizzera
BAK Basel Economics Ltd - Basilea, Svizzera
Comune di Trieste – Trieste, Italia
CROSTAT Ufficio Statistico croato - Zagabria, Croazia
DESTATIS Ufficio federale di statistica - Wiesbaden, Germania
Dipartimento Statistico dell'Alta Ustria, Linz, Austria
ESRI Environmental System Research Institute, Redlands, CA, USA
EUROSTAT Ufficio statistico dell'Unione Europea. – Lussemburgo
GRTN Gestore rete trasmissione nazionale – Roma, Italia
ISS Istituto Superiore di Sanità – Roma, Italia
ISTAT Istituto nazionale di statistica - Roma, Italia
KSH Ufficio centrale ungherese di statistica – Budapest, Ungheria
Landesstatistik Steiermark, Graz, Austria
Ministero dei trasporti e della navigazione – Roma, Italia
NSO Ufficio di statistica della repubblica slovena – Lubiana, Slovenia
Regione Lombardia, Statistica e ricerche – Milano, Italia
SAKE, Die schweizerische Arbeitskräfteerhebung, UST, Neuchatel, Svizzera
SBV, Schweizerischer Bauernverband, Brugg, Svizzera
SECO Segretariato di stato dell'economia - Berna, Svizzera
Servizio autonomo della statistica – Regione Friuli Venezia Giulia- Trieste, Italia
Servizio Statistica Provincia Autonoma – Trento, Italia
STATISTIK AUSTRIA – Vienna, Austria
SWISS-impex, amministrazione federale delle dogane, Svizzera
Ufficio bavarese per la statistica e l'elaborazione dei dati – Monaco, Germania
Ufficio federale dell'energia di Berna, Svizzera
Unità di progetto statistica Regione Veneto – Venezia, Italia
USGS – NASA, Reston, VA, USA
UST Ufficio federale di statistica – Neuchâtel, Svizzera
USTAT Ufficio di statistica del Canton Ticino – Bellinzona, Svizzera

